

Dades del document

Investigador: Fabregat Palau, Gemma

Data de publicació: 2012-05-24

Descripció

Alessandro Manzoni (Milà, 1785-1873). Escriptor romàntic italià. De jove s'educa en el racionalisme, segueix les idees de Voltaire, s'adscriu a l'escola clàssica de Giuseppe Parini i Vincenzo Monti i comença a donar mostres del seu ideari revolucionari al poema *Del trionfo della libertà* (1801). El 1805 rep a París la influència de Claude Fauriel, que li dóna a conèixer la literatura alemanya i amb qui estableix una estreta amistat, i l'any següent publica *In morte di Carlo Imbonati*, on enalteix la nova parella sentimental de la seva mare. Contrau matrimoni amb Enriqueta Blondel segons el ritus evangèlic el 1808, escriu el poema mitològic *Urania* (1809) i el 1810 repeteix la celebració de la boda segons la tradició catòlica. La seva conversió al catolicisme jansenista coincideix amb una època de transició com a creador: Manzoni s'interessa progressivament pel romanticisme degut a la influència d'escriptors i crítics francesos de principis de segle, abandonant el classicisme que havia conreat fins al moment. Fruit d'aquest canvi el 1812 comença a escriure els primers poemes d'*Inni sacri*, que apareixen publicats el 1815, de forma clàssica i fons romàntic. Es consideren la primera mostra de lírica romàntica italiana.

Les tragèdies *Il conte di Carmagnola* (escrita entre 1816 i 1819, publicada en 1820) i *Adelchi* (1822) reben una bona acollida per part del públic italià, encara que la primera motiva algunes crítiques degut a la seva manca d'unitat en temps i espai. Mentre escriu *Adelchi* recopila informació sobre l'Edat Mitjana; aquesta documentació serà interpretada a *Discorso sopra alcuni punti della storia longobardica in Italia* (1822). En aquest període també destaquen les odes *Il cinque maggio* (1821), escrita arran de la mort de Napoleó Bonaparte, i *Marzo 1821* (escrita en 1821 i publicada en 1848), on aposta per la unitat d'Itàlia.

La seva novel·la més coneguda és *I promessi sposi* (1827), que en una primera redacció elaborada entre 1821 i 1823 a Brusuglio es titulava *Fermo e Lucia*. A la introducció d'aquesta primera fase de l'obra Manzoni fa reflexions sobre la llengua literària, que encara està en procés de formació, i justifica la construcció que ell n'ha fet a la novel·la. La segona i definitiva versió d'*I promessi sposi* és redactada entre el

1825 i el 1827; té importants diferències narratives respecte a *Fermo e Lucia*. Entre 1840 i 1842 n'apareix en fascicles una nova edició (coneguda com a *Quarantana*) amb la llengua literària revisada d'acord amb la llengua parlada a Florència. *I promessi sposi* representa una notable innovació en la llengua literària italiana, recull influències de Giuseppe Ripamonti i de la novel·la històrica de Walter Scott.

El 1833 mor la seva esposa i quatre anys més tard es casa amb Teresa Borri. D'aquesta nova etapa de la seva vida destaquen el diàleg *Dell'invenzione* (1850), *Storia della colonna infame* (apareix el 1840 amb la nova edició d'*I promessi sposi*) o *Dell'unità della lingua e dei mezzi di diffonderla* (1869), informe adreçat al Ministre d'Instrucció Pública i que serà utilitzat com a eina de conscienciació nacional.

Informació

La literatura italiana del segle XIX és objecte a Espanya d'una recepció inferior a la de l'anglesa o la francesa, degut que la majoria dels emigrats durant la Dècada Ominosa s'estableixen a Londres o París i importen d'allí les novetats en literatura i pensament que serviran a la construcció del romanticisme espanyol. Així doncs, l'escàs coneixement de l'actualitat literària d'Itàlia es deu a la immigració liberal que a principis dels anys 20 ens arriba d'aquest país. Alessandro Manzoni és un dels escriptors italians que gaudeix de més bona acollida entre el públic espanyol, juntament amb Vittorio Alfieri i Giacomo Leopardi. És la popularitat d'Alfieri i Manzoni la principal aportació dels italians al nostre romanticisme, ja que sense la seva producció el moviment no hauria gaudit d'una difusió tan àmplia. Catalunya és on més interès genera l'obra de Manzoni, mentre que a Mallorca la seva poesia resulta especialment influent.

L'obra de l'italià arriba de forma desigual: la seva poesia (en destaca *Il cinque maggio*, de 1821) i la novel·la *I promessi sposi* (1827) es difonen satisfactòriament, mentre que els seus drames i textos teòrics (*Osservazioni sulla morale cattolica*, de 1819, és el més ben acollit) passen força inadvertits i no començaran a ser traduïts fins a la segona meitat de segle. La primera referència que trobem d'ell és a l'article "Romanticismo", firmat per Luigi Monteggia a *El Europeo* l'octubre de 1823, en què es considera *Il conte di Carmagnola* (1820) un exemple de drama romàntic i es remet a Manzoni com a autoritat per aprofundir en l'estudi del moviment. El 1833 José Amador de los Ríos considera l'italià a *El Cisne* (revista sevillana romàntica) com la primera autoritat del romanticisme a Itàlia i en destaca tant la seva faceta de

novel·lista com la de poeta o dramaturg. És cap a 1841 i 1842 quan creix la presència de Manzoni en premsa: Josep Maria Quadrado li dedica un article (que publiquen *La Palma*, de Mallorca; *La Alhambra*, de Granada, i altres publicacions periòdiques), en què valora molt positivament *I promessi sposi*; el 1844 Salvador Constanzo divulga al *Semanario Pintoresco* la producció poètica de l'italià.

L'oda *Il cinque maggio* (1821) és un dels poemes italians que gaudeix de més fortuna a l'Europa del segle XIX: una llarga nòmina de traductors (entre ells Goethe, Villemain o l'emperador Pere II de Brasil) l'introdueix al panorama literari dels seus respectius països. A Espanya, *Il cinque maggio* aconsegueix una gran difusió però no arriba a inserir-se amb èxit en la tradició literària pròpia. El 1844 apareix una primera traducció lliure de l'oda a càrrec del malagueny Tomás Rodríguez i Díaz Rubí; el 1846 Manuel Cañete en realitza una nova traducció. El veneçolà José Heriberto García de Quevedo en publica diferents versions: la primera apareix dedicada a Zorrilla el 1847 (aquesta és la primera traducció que imita la mètrica original de l'oda), la segona es publica el 1851 i la tercera s'inclou a les seves obres completes (1863). José Eugenio de Hartzenbusch tradueix també l'oda de Manzoni: el 1847 n'apareix una primera versió i el 1864 en publica una segona al seu llibre *Obras de encargo*. Molts altres escriptors s'encarreguen també de traduir *Il cinque maggio* al castellà: el 1868 se'n publica un recull.

En l'àmbit català, Josep Llausàs tradueix *Il cinque maggio* el desembre de 1867, el llegeix poc després a l'Ateneu Barcelonès (llavors Ateneo Catalán) i el publica el 1869 juntament amb traduccions de la mateixa obra a càrrec d'altres autors, entre els quals figura Josep Martí i Folguera. Folguera publica a Barcelona a principis de 1868 una primera traducció de l'oda al castellà, mentre que el 1874 en firma una altra en català a Reus. El 1889 Joan Lluís Estelrich publica a Palma de Mallorca una *Antología de poetas líricos italianos*, obra de referència on es recullen *Il cinque maggio*, *Inni sacri* i un passatge del final del segon acte d'*Il conte di Carmagnola*.

I promessi sposi és publicada per primera vegada en castellà el 1833, pocs anys després de la seva aparició a Itàlia. Tot i així és durant la segona meitat de segle quan les traduccions de la novel·la comencen a publicar-se sobretot a Madrid i Barcelona amb certa freqüència. En contrast amb la seva popularitat, la incidència d'*I promessi sposi* en la literatura espanyola passa força desapercebuda; això podria ser en part degut al fet que l'autoritat de Walter Scott en el gènere de la novel·la

històrica estava ja consolidada. Pedro Antonio de Alarcón és dels pocs escriptors castellans que mostren interès per la novel·la de Manzoni.

Pel que fa a la fortuna d'*I promessi sposi* a Catalunya, s'ha indicat la seva filiació amb el poema *La Pàtria* de Bonaventura Carles Aribau: la coincidència d'ecos verbals així ho suggereix i a més és coneguda l'admiració de l'escriptor català per Manzoni. Sembla que el mateix Aribau proposa al seu amic Juan Nicaso Gallego que tradueixi la novel·la al castellà, fet que donarà peu a l'edició publicada a Barcelona per Bergnes de las Casas el 1836-1837. Gaietà Vidal i Valenciano es fa ressò a *Confianza en Déu* (1863) del missatge providencialista de la novel·la de Manzoni. Caldrà esperar fins al 1923-1924 per trobar la primera traducció al català d'*I promessi sposi*, a càrrec de Maria Antònia Salvà.

Manuel Milà i Fontanals se sent fortament atret per l'obra de Manzoni, a qui considera un dels millors lírics italians. En copsa el pensament historicista i el valor del sentiment en la creació literària, i d'acord amb ell s'interessa pel qüestionament de les unitats dramàtiques. Juntament amb Piferrer exerceix influència sobre Josep Llausàs. A l'igual que Milà, Menéndez Pelayo destaca els valors cristians de la seva producció; el santanderí és el crític espanyol que més aprofundeix en l'estudi de l'obra de Manzoni. Pel que fa a la poesia, *La misa nueva* del vilanoví Manuel de Cabanyes presenta similituds amb els *Inni sacri*; els mallorquins Josep Maria Quadrado, Josep Lluís Pons i Gallarza, Miquel dels Sants Oliver i Miquel Costa i Llobera també són admiradors de la poesia de Manzoni, mentre que Mn. Jaume Collell i Adolf Blanch denoten la influència de l'italià en els seus poemes patriòtics.

Al segle XIX la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès comptava amb un exemplar en italià d'obres completes de Manzoni (ed. Baudry, 1843) que recull els seus èxits més rellevants amb l'excepció de *Marzo 1821*, aparegut posteriorment. *I promessi sposi* i una mostra de la seva obra poètica inclosa en un volum dedicat a la poesia italiana completen la presència de Manzoni a l'Ateneu.

Bibliografia

Camps, Assumpta. "Una complexa història de la traducció: el cas Manzoni en el món hispànic". *Randa*. N° 51 (2003).

Della Rocca, Maria Pia. ***Contribución al estudio de las traducciones españolas de Manzoni***. Tesi no publicada, sota la direcció de David Romano. Barcelona: 1969.

Meregalli, Franco. "Manzoni in Spagna". ***Annali Manzoniani***. VII (1977).

Pallotta, Augustus. "Il Manzoni in Catalogna". ***Rivista di Letterature Moderne e Compare***. Vol XXVI, nº 1 (març 1973).

Peers, E. Allison. "The influence of Manzoni in Spain". En: ***A miscellany of studies in Romance languages and literatures***. Cambridge: W. Heffen & Sons, 1932.